

ÖĞRETMEN ADAYLARININ UYGULAMA ÖĞRETMENİ DEĞERLENDİRMELERİNİN UYGULAMA DENEYİMİNE GÖRE İNCELENMESİ

DETERMINING THE ASSESSMENT OF PROSPECTIVE TEACHERS ON
SUPERVISING TEACHERS ACCORDING TO PRACTICE EXPERIENCE

Nazan SEZEN YÜKSEL¹

Öz

Bu çalışmanın amacı, ortaöğretim öğretmen adaylarının uygulama öğretmenleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Buna bağlı olarak öğretmen adaylarının görüşlerinin ders anlatımı uygulaması sonrasında değişikliğe uğrayıp uğramadığı da bu çalışma kapsamında incelenmiştir. Bu amaçla, 122 öğretmen adayına uygulama okullarında yapacakları ders anlatımının öncesi ve sonrası olmak üzere yaklaşık 8 hafta aryla iki kez "Uygulama Öğretmeni Yeterlilik Ölçeği" uygulanmıştır. Ölçek öğretmen adaylarının uygulama öğretmenine yönelik beklentileri ve uygulama öğretmenini yeterli görme düzeylerinin sorgulandığı iki bölümden oluşmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının ders anlatımı uygulaması öncesinde uygulama öğretmenlerini beklentilerine nazaran daha yeterli gördükleri belirlenmiştir. Ayrıca uygulama sonrasında hem beklenti hem yeterli görme düzeylerinde düşüş olması çalışmadan elde edilen diğer sonuçlardır. Ulaşılan sonuçları desteklemek amacıyla 10 öğretmen adayıyla yapılan birebir görüşmelerde ve odak grup görüşmelerinde, öğretmen adaylarının mesleki rehberlik beklentilerinin karşılanmadığı, ayrıca uygulama öğretmenlerinin çoğunlukla öğretim yöntem-tekniklerine hakim olmaması nedeniyle yeterli düzeyde görülmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda ise öğretmen adaylarının, iyi bir öğretmen olmak ile iyi bir uygulama öğretmeni olmanın ilişkili olduğu sonucunda hemfikir olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uygulama öğretmeni, öğretmen yeterliği, öğretmen adayı.

Abstract:

The purpose of this study is to reveal the opinions of secondary school prospective teachers about the supervising teachers. In this context, it has been investigated whether the views of the prospective teachers were changed after the lectures were applied. For this purpose, the "Supervising Teacher Competency Scale" was applied with 8 weeks, twice before and after the application of the lectures to 122 prospective teachers. The scale consists of two parts, in which the expectations of the teacher candidates are questioned about the expectation of the application teacher and the level of seeing the application teacher adequately. According to the findings, it was determined that the prospective teachers considered the supervising teachers more than the expectants before applying the lectures. In addition, there is a decrease in expectation and adequate visual acuity after the application and other results obtained from study. In the focus group and one-to-one interviews conducted with 10 prospective teachers in order to support the results, it was concluded that the prospective teachers' career guidance expectations were not met and that the supervising teachers did not show enough due to lack of teaching methods. As a result of the focus group interviews, it was found that the prospective teachers agreed that being a good teacher is related to being a good supervising teacher.

Keywords: Supervising teacher, competency of teacher, prospective teacher.

¹ Yrd.Doç.Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, nsezen@hacettepe.edu.tr

1. GİRİŞ

Öğretmenlik, bilindiği gibi birçok bilgi ve becerinin bir arada kullanılmasını gerekli kılan mesleklerden biridir. Alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi (pedagojik bilgi) ve genel kültür her öğretmenin sahip olması gereken yeterlik alanlarıdır. Bu anlamda bakıldığında, öğretmen adaylarının bu özelliklere sahip bir şekilde meslek hayatına atılmaları oldukça önemli hale gelmektedir. Öğretmen adaylarının, mesleki donanıma sahip olabilecekleri derslerin lisans eğitiminde üzerinde durulması, onları meslek hayatlarına hazırlamak adına son derece önemlidir. Eğitim Fakültelerinin lisans düzeyi öğretim programlarında yer alan “Öğretmenlik Uygulaması” dersi öğretmen adaylarının meslek hayatı öncesi en gerçekçi öğretmenlik deneyimlerini yaşadıkları derstir. Öğretmenlik uygulaması dersinin genel amacı; adaylara alan, genel kültür ve eğitim derslerinde kazandıkları bilgi, beceri, tutum, değer ve alışkanlıkları mesleki ortamlarda etkili, verimli ve güvenli olarak kullanma olanağı sağlayarak onların bireysel ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunmaktır (Hacıoğlu ve Alkan, 1997:47). Öğretmenlik Uygulaması dersinin içeriği üniversiteler arasında değişiklik gösterse de temel anlamda bu dersin amacı; “öğretmen adayının yeterliklerini değerlendirmek ve bu yeterliklerini geliştirmeleri için onlara yardım ve rehberlik etmek” olarak belirlenmiştir (Gültekin, 2006). Bu ders kapsamında öğretmen adaylarına yaptırılan etkinlikler; dersleri izleme, günlük plan hazırlama, hazırlanan planların okulda uygulanması, ders kitabı inceleme, okullarda yapılan çeşitli toplantılara katılma, tutanakları inceleme şeklindedir. Bu etkinlikler, uygulama okullarında, öğretmen adaylarından sorumlu olan uygulama öğretmenleri denetiminde gerçekleştirilmektedir. Uygulama öğretmeni, adayın alanında öğretmenlik yapan ve okulda yapacağı çalışmalarında ona rehberlik eden, çalışmalarını değerlendiren ve fakülte-uygulama öğretim elemanı ile işbirliği içerisinde çalışan öğretmendir (Yeşilyurt ve Semerci, 2011). Öğretmen adayları dönem boyunca derslerini takip ettikleri uygulama öğretmenin sorumluluğunda ilk ders anlatma deneyimlerini de yaşamış olurlar. Meslek hayatına atılmadan önce ilk örnek olarak karşılaştıkları uygulama öğretmenlerinin, öğretmen adaylarına rehberlik yapmaları ve mesleki eğitimi doğal ortamında vermeleri bu dersi önemli kılmaktadır. Bu anlamda uygulama öğretmenlerinin kendilerinden beklenen görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmeleri öğretmenlik uygulaması dersinin amacına ulaşması için bir gerekliliktir. Köksal (2008:52) uygulama öğretmenin başlıca görev ve sorumluluklarını şu şekilde listelemiştir:

- Öğretmen adayına çalışmalarında yararlanacağı öğretim araç ve gereçlerini (öğretim planı, ders kitabı, öğretmen kitabı vb.) sağlamak,
- Öğretmen adayına uygulama okuluna uyum sağlaması için gerekli bilgi vermek,
- Öğretmen adayının sınıf yönetim becerilerini geliştirmesine yardımcı olmak,
- Öğretmen adayına mümkün olduğunca çok pratik yapma imkânı sağlanmak,
- Uygulama öğretim elemanına aday hakkında bilgilendirici dönütler vermek,
- Öğretmen adayının devam çizelgesini günlük olarak tutmak ve imzalamak,
- Öğretmen adayının farklı sınıflarda uygulama yapmasına fırsat tanımak,
- Öğretmen adayını, bir öğretmen olarak öğrencilerine tanıtmak,
- Öğretmen adayına sınav yapma deneyimi kazandırmaktır.

Ülkemizde “Uygulama Öğretmenleri” tarafından yürütülen görevlerin, yurtdışında “mentor öğretmenler” tarafından yerine getirildiği görülmektedir. Mentorluk, “deneyimli uygulamacılar tarafından, belirli alanlardaki uzmanlıkların, daha az deneyimli uygulamacılara, becerilerin gösterilmesi, sürecin açıklanması veya performansa yönelik basit izlemeler gibi çeşitli yöntemlerle aktarılması” olarak tanımlanmaktadır (Nalumansi, 2011). Yurtdışında bu bağlamda “Göreve Başlatma Programı” adında bir program yürütülmektedir.

Bu program, öğretmenlik mesleğine yeni başlayan öğretmenlerin ilk görev yıllarında ihtiyaçları doğrultusunda mesleki gelişimlerini ve öğretmenlik mesleğine bağlılık göstermelerini sağlayan bir programdır (Balkar ve Şahin, 2015). Bu program kapsamında mentorluk kavramı, deneyimli öğretmenlerin öğretmen adayları ile birebir iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Programa göre mentorlar, deneyimli öğretmenlerden seçilir ve müfredat/dersi planlama, sınıf içi gözlem yapma, aday öğretmene öğretim süreçlerinde yardımcı olma gibi görevleri yerine getirirler (Balkar ve Şahin, 2015). Mentorların alması gereken eğitimin, “mentorun rolü, yetişkin geliştirme, öğretme stratejilerinin analizi, gözlem yapma becerileri, söyleşi ve geribildirim stratejileri, sınıf yönetimi bileşenlerini analiz ve teşhis etme, kapsamlı problem çözme becerileri, yansıtma uygulamaları, portfolyo ve kişisel gelişim dosyası hazırlama, standart tabanlı müfredat, öğretim ve değerlendirme” başlıklarını içermesi öngörülmektedir (Massachusetts Eğitim Bölümü, 2001).

Yurtdışında mentor öğretmenlik üzerinde önemle durulduğu, yapılan birçok çalışmadan anlaşılmaktadır. Arnold- Rogers, Arnett ve Harris (2008), 20 mentor öğretmen ve öğretmen adayı ile yaptıkları çalışmalarında, mentorluk programının hem mentor öğretmenler hem de öğretmen adayları için oldukça faydalı bulunduğunu saptamışlardır. Scheetz, Smeaton, Waters ve Lare (2005) ise çalışmalarında mentor öğretmenliğin, öğretmenler arasındaki mesleki ilişkileri geliştirdiğini; öğretmenlerin birbirleriyle öğretim teknolojileri, ders planları ve öğrenci öğrenmeleri üzerine yapıcı görüşmeler yapabildiğini ortaya koymuşlardır. Mentor Öğretmen Eğitimi El Kitabında (UCCSTeach, 2014), etkili mentor öğretmenlik için gerekli beş özellik üzerinde durulmaktadır. Bu özelliklerden ilki “kişisel özellikler”dir. Buna göre mentor öğretmenlerin, öğretmen adaylarını motive etmek ve desteklemek için profesyonel niteliklere sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Buradaki kişisel özellikler, içerik bilgilerinde güçlü bir temel, etkili iletişim becerileri ve adayların kendilerini yansıtmalarına yardımcı olma becerilerini içermektedir. İkinci özellik ise “sistem gereksinimleri”dir. Buna göre her okulun izlenmesi gereken, standart işleyişlerinin olduğu ve bunların müfredattan öğrencilerin öğrenmelerinin dokümanlaştırılmasına kadar her şeyi içerdiği belirtilmektedir. Üçüncü özellik “Pedagojik Bilgi”dir. Burada pedagojik bilgi; öğretim yöntemleri, sınıf yönetimi, öğretimin planlanması, öğrencinin değerlendirilmesi dahil olmak üzere öğretim ve öğrenmenin doğası olarak tanımlanmaktadır (Abbitt, 2011). Dördüncü özellik “Modelleme”dir. Bu kısımda, güçlü mentor öğretmenlerin meslek ile ilgili birçok karmaşık durumu modelleyebilir olmaları gerektiği belirtilmektedir. Etkili mentorlarda olması gereken özelliklerden sonuncusu “Geri Bildirim”dir. Bu başlık altında, geri bildirim, bir görevi etkin bir şekilde nasıl tamamlayacağını öğrenen öğretmen adayının mesleki gelişimi için önemli olduğu vurgulanmaktadır (Evans vd., 2010).

Ülkemizde mentor öğretmenlik programı gibi bir program olmadığı halde uygulama öğretmenlerinden benzer görevler beklenmektedir. Bu durum, uygulama öğretmenlerinin kendilerinden beklenenleri yerine getirmeleri konusunda sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Kiraz (2002), çalışmasında öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması sırasında derslerinin planlanması, sınıf yönetimi, öğretim modeli ve materyal seçimi konularında uygulama öğretmenlerinden yeterince rehberlik alamadıklarını düşündüklerini belirtmiştir. Gökçe ve Demirhan (2005) ise çalışmalarında, uygulama öğretmenlerinin ders materyali geliştirilmesi sürecinde öğretmen adaylarına yeterince destek olmadığı görüşünü ortaya koymuşlardır. Bir diğer çalışmada ise katılımcı öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu uygulama öğretmenleri ile yeterli iletişim kuramadıklarını ifade etmişlerdir (Özkılıç vd., 2008).

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının uygulama okullarındaki ders anlatma uygulamasının, onların beklentileri ve uygulama öğretmenini yeterli görme düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemektir. Öğretmen adaylarının lisans öğrenimleri süresince aldıkları dersler ve yaptıkları gözlemler sonucunda kendi öğretmenlik algılarını nasıl oluşturdukları, uygulama öğretmenlerini değerlendirme ve onları bu konuda ne kadar yeterli gördükleri ile ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında uygulama okullarında gerçekleştirilen ders anlatımı uygulaması, öğretmen adaylarının gerçek ortamda ilk deneyimleri olması adına büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle ders anlatımı uygulamasının öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinden beklentileri ve onları yeterli görme düzeylerinde bir değişiklik meydana getirip getirmeyeceğine bu çalışma kapsamında yanıt aranacaktır. Ayrıca, ideal bir uygulama öğretmenin nasıl olması gerektiği konusunda, öğretmen adaylarından alınan görüşler doğrultusunda alana katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili çeşitli bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Deseni

Çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak, öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerine yönelik beklentileri ve uygulama öğretmenlerini yeterli görme düzeyleri incelenmiştir. Bu aşama nicel araştırma desenlerinden survey deseninde tasarlanmıştır. İkinci olarak ise ilk aşamadan elde edilen verilerin yorumlanmasıyla ulaşılan bilgilerin gerekçelendirilmesi amacıyla öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerden oluşmaktadır. Bu aşama nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile tasarlanmıştır. Durum çalışması, bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırıldığı; bir duruma ilişkin etkenlerin bütüncül bir yaklaşımla araştırılıp, ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendiklerine odaklanan araştırma türleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2006:77).

Çalışma Grubu

Çalışmanın katılımcıları, Ankara ilinde bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi Matematik Öğretmenliği programında öğrenim gören 122 öğretmen adaydır. Öğretmen adayları, çalışmanın yapıldığı 2015- 2016 Bahar döneminde Öğretmenlik Uygulaması dersini almaktadırlar.

Çalışmanın ikinci aşaması için, görüşme yapılan öğretmen adayları, ilk aşamadaki analiz sonuçlarının incelenmesi sonucunda belirlenmiştir. Burada nitel araştırma örnekleme yöntemlerinden “doğrulayıcı veya yanlışlayıcı durum örnekleme” kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde; doğrulayıcı durumlar, bulunmuş sonuçlara zenginlik ve derinlik katarken; yanlışlayıcı durumlar ise elde edilen sonuçlara zıt açıklamalar getirilmesini sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006:112).

Veri Toplama Aracı

Çalışmada, öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerine yönelik beklentileri ve uygulama öğretmenlerini yeterli görme düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Kiraz (2003) tarafından geliştirilen “Uygulama Öğretmeni Yeterlilik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 25 maddeden oluşan ve iki bölüm halinde tasarlanmış 5’li Likert tipindedir. Ölçekte yer alan maddelere; ilk kısımda öğretmen adaylarının beklenti düzeyleri yönünde, ikinci kısımda ise

aynı maddelere uygulama öğretmenlerinin yeterlilik düzeyleri yönünde cevap vermeleri istenmektedir.

Ölçekten elde edilen verilerin güvenilirlik analizi için SPSS 23.0 programı ile Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre ilk uygulamada Cronbach α katsayısı .95; ikinci uygulamada ise .97 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin orijinalinde bu katsayının .96 olarak bulunduğu belirtilmektedir (Kiraz, 2003).

Nitel veri toplama aracı olarak ise araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formları kullanılmıştır. Burada, görüşme yapılan öğretmen adayları ilk aşamadaki analizlerde diğer adaylara göre ölçeğin boyutları bakımından farklılık göstermektedirler. Bu nedenle görüşme yapılan aday için hazırlanan görüşme formunda diğer adaylardan ayrıldığı boyutlar göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmanın son aşamasında, ideal uygulama öğretmeni kavramını tanımlayabilmek adına 10 öğretmen adayıyla odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmelerinde araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu kullanılmıştır.

Veri Toplama Süreci

2015- 2016 Bahar yarıyılı başlangıcında, Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında öğretmen adaylarına ders hakkında genel bilgiler verilmesinin ardından, veri toplama aracı olan “Uygulama Öğretmeni Yeterlilik Ölçeği” uygulanmıştır. Öğretmen adayları öğretim yılının ilk 8 haftasında uygulama okullarında bu ders anlatımı hariç çeşitli etkinlikleri yerine getirmektedirler. Daha sonra 9.- 12. haftalar arasında uygulama okullarında uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanının yer aldığı sınıflarda 40 dakikalık ders anlatımı gerçekleştirmektedirler. Bu çalışma kapsamında, ders anlatımı uygulamasının ardından, öğretmen adaylarına veri toplama aracı ikinci kez uygulanmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda diğer adaylara göre farklılık gösteren öğretmen adayları ile birebir görüşmeler yapılmıştır. Son olarak, görüşmeye alınan tüm öğretmen adaylarının katıldığı, iyi bir “uygulama öğretmeni” modelini ortaya koyabilmek ve “iyi öğretmen, iyi uygulama öğretmeni midir?” sorusuna cevap aramak adına odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında, ölçeğin ilk uygulamasından elde edilen veriler Beklenti1 ve Yeterlik1 olarak, ikinci uygulamadan elde edilen veriler ise Beklenti2 ve Yeterlik2 olarak kodlanmıştır. Elde edilen verilere göre, “Beklenti1 ile Yeterlik1” arasında ve “Beklenti2 ile Yeterlik2” arasında anlamlı fark olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Tek- Örneklem t-testi; Beklenti ve Yeterlik düzeylerinin uygulama öğretmenlerinin cinsiyetine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi için Bağımsız Gruplarda t-testi SPSS 23.0 istatistik programı kullanılarak uygulanmıştır. Ayrıca Beklenti-Yeterlik düzeylerinde gruptan daha fazla sapma gösteren öğretmen adaylarının belirlenmesi için serpm diyagramlarından faydalanılmıştır.

3. BULGULAR

Öğretmen adaylarının ders anlatımı öncesinde ve sonrasında, beklenti ve yeterlik düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için tek örneklem t-testi analizinden elde edilen bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Beklenti- Yeterlik Tek Örneklem t-Testi

	N	Ortalama	Std. Sapma	Ortalamanın Std. Hatası
Beklenti1	122	41,3607	13,05048	1,18154
Yeterlik1	122	58,3115	20,28315	1,83635
Beklenti2	122	41,2377	16,65054	1,50747
Yeterlik2	122	51,9754	20,10035	1,81980

	Test Value = 0					
					Farkın %95 Güven Aralığı	
	t	df	Sig. (2-yönlü)	Ortalama Farkı	En düşük	En yüksek
Beklenti1	35,006	121	,000	41,36066	39,0215	43,6998
Yeterlik1	31,754	121	,000	58,31148	54,6759	61,9470
Beklenti2	27,356	121	,000	41,23770	38,2533	44,2221
Yeterlik2	28,561	121	,000	51,97541	48,3726	55,5782

Tablo 1’de yer alan bulgular incelendiğinde, uygulama öncesinde öğretmen adaylarının beklenti düzeyleri ile uygulama öğretmenlerinin yeterlik düzeyleri arasında, yeterlik düzeyleri lehine 0.05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmaktadır. Benzer durum, uygulama sonrasında da Beklenti2 ile Yeterlik2 puanları arasında da görülmektedir.

Tablo 2’de yer alan bulgular incelendiğinde; ders anlatımı öncesi ve sonrası beklenti düzeyleri arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Üstelik bu fark Beklenti1 yani uygulama öncesi beklenti düzeyleri lehinedir.

Tablo 2: Beklenti1- Beklenti2 Tek örneklem t-testi

		Ortalama	Std. Sapma	Ortalamanın Std. Hatası
Beklenti1	122	41,3607	13,05048	1,18154
Beklenti2	122	41,2377	16,65054	1,50747

	Test Value = 0					
					Farkın %95 Güven Aralığı	
	t	df	Sig. (2-yönlü)	Ortalama Farkı	En düşük	En yüksek
Beklenti1	35,006	121	,000	41,36066	39,0215	43,6998
Beklenti2	27,356	121	,000	41,23770	38,2533	44,2221

Tablo 3’de yer alan bulgular incelendiğinde, ders anlatımı öncesi ve sonrası yeterlik düzeyleri arasında Yeterlik1 yani uygulama öncesi yeterlik lehine 0.05 düzeyinde anlamlı fark elde edilmiştir.

Tablo 3: Yeterlik1- Yeterlik2 Tek örneklem t-testi

	N	Ortalama	Std. Sapma	Ortalamanın Std. Hatası
Yeterlik1	122	58,3115	20,28315	1,83635
Yeterlik2	122	51,9754	20,10035	1,81980

	Test Value = 0					
					Farkın %95 Güven Aralığı	
	t	df	Sig. (2-yönlü)	Ortalama Farkı	En düşük	En yüksek
Yeterlik1	31,754	121	,000	58,31148	54,6759	61,9470
Yeterlik2	28,561	121	,000	51,97541	48,3726	55,5782

Öğretmen adaylarının, uygulama öğretmenlerinden beklentileri ve öğretmenlerini yeterli görme düzeylerinin ders anlatımı uygulaması öncesi ve sonrasında uygulama öğretmenin cinsiyetine göre anlamlı fark gösterip göstermediğinin belirlenmesi adına verilere Bağımsız Örneklem t-testi uygulanmıştır. Bu analizle elde edilen bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Uygulama Öğretmenin Cinsiyetine Göre Bağımsız örneklem t-testi

Uyg Öğrt - Cinsiyet	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma
Beklenti1	erkek	60	41,3167	12,89921
	kadın	62	41,4032	13,30039
Yeterlik1	erkek	60	58,6000	20,88565
	kadın	62	58,0323	19,84941
Beklenti2	erkek	60	38,6333	10,65160
	kadın	62	43,7581	20,66571
Yeterlik2	erkek	60	47,6667	19,25447
	kadın	62	56,1452	20,17208

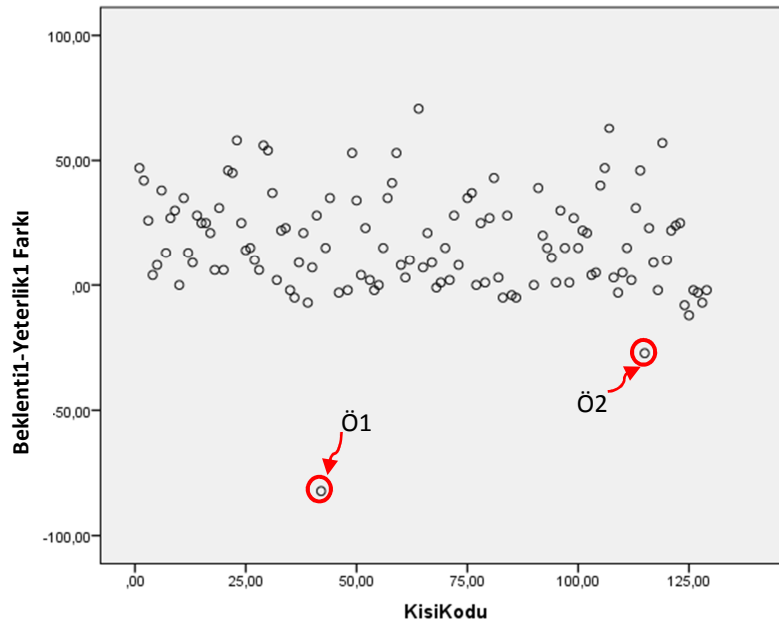
Bağımsız Örneklem Testi

	Levene Testi	Ortalamaların Eşitliği için t-testi								
									95% Güven Aralığı	
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-yönlü)	Ortalama Farkı	Farkın std. hatası	En düşük	En yüksek
Beklenti1	Varyanslar eşit	,094	,760	-,036	120	,971	-,0865	2,3732	-4,78533	4,61222
	Varyanslar farklı			-,036	119,99	,971	-,0865	2,3720	-4,78296	4,60984
Yeterlik1	Varyanslar eşit	,208	,649	,154	120	,878	,56774	3,6881	-6,73445	7,86993
	Varyanslar farklı			,154	119,16	,878	,56774	3,6912	-6,74111	7,87659
Beklenti2	Varyanslar eşit	2,411	,123	-1,71	120	,089	-5,1247	2,9915	-11,0477	,79828
	Varyanslar farklı			-1,73	91,926	,087	-5,1247	2,9629	-11,0095	,76005
Yeterlik2	Varyanslar eşit	,116	,734	-2,37	120	,019	-8,4784	3,5723	-15,5514	-1,40550
	Varyanslar farklı			-2,37	119,97	,019	-8,4784	3,5696	-15,5460	-1,41093

Tablo 4’de yer alan bulgular incelendiğinde, ders anlatımı uygulaması öncesi öğretmen adaylarının beklenti ve uygulama öğretmenini yeterli görme düzeyi arasında uygulama öğretmenin cinsiyetine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ders anlatımı sonrasında beklenti düzeylerinde durum değişmezken uygulama öğretmenin yeterliliği konusunda kadın öğretmenler lehine 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analizine göre, beklenti ile yeterli düzeylerinde gruptan daha fazla sapma gösteren öğretmen adaylarının belirlenmesi için serpme diyagramlarından faydalanılmıştır. Serpme diyagramlarında gruptan sapma gösteren öğretmen adaylarıyla görüşmeler yapılarak, ders anlatımı uygulamasının, uygulama öğretmene yönelik beklentileri veya yeterli görme düzeylerini neden değiştirdiği yönünde fikir edinilmeye çalışılmıştır.

Aşağıdaki serpme diyagramında, ders anlatımı uygulaması öncesinde, Beklentil ile Yeterlikl arasındaki farklılığın diğer adaylardan daha fazla olduğu öğretmen adayları görülmektedir. Bu farklılığın nedenlerine, söz konusu adaylara aşağıdaki sorular yöneltilerek ulaşılmaya çalışılmıştır (Şekil1). Serpme diyagramına göre, bu öğretmen adaylarının beklentilerinin uygulama öğretmenin yeterli düzeyinden çok fazla olduğu görülmektedir.

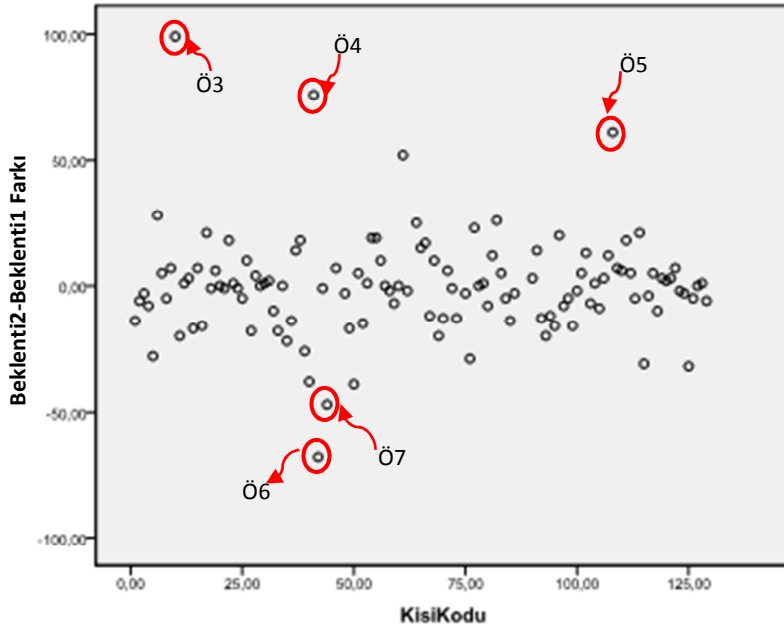

Şekil 1. Ders anlatımı öncesi beklenti-yeterlik farkı görüşlere yönelik serpme diyagramı

Uygulama öğretmenlerinin hangi açılardan beklediklerinden daha az yeterliliğe sahip olduğu sorusu yöneltilen Ö1 ve Ö2 kodlu öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri yanıtlar şöyledir:

Ö1- İlk gittiğimizde bütün hocaların neredeyse derslerine gittik. İlk kez öyle bir durumla karşılaşınca oo çok güzel anlatıyorlar diye düşündüm, sonra birkaç defa derslerine girince yine aynı şekilde anlattığını fark edince pek bir şeyi yok, yani özelliği yokmuş gibi geldi. (Bu ifadenin devamında hangi durumlarda yetersiz buldun? Sorusuna şu şekilde cevap vermiştir): Mesela öğrenciler ders sırasında örnek falan çözüyorlar, öğrenciler o kadar değişik ki mesela belli başlı öğrencilerle ilgileniyor, önde birkaç tane öğrenci var, onlarla çok ilgilenmiyor, arkadaki öğrenciler hiç ilgi alanına girmiyor. Soruları yapanları falan kontrol ediyor ama çok yeterli bulmuyorum.

Ö2- Öğretmenlerde aynı şekilde ne bir materyal, bunca yıldır öğreniyoruz, materyal, buluş yöntemi, başka yöntemler... Hiçbiri yok. Sunum, sunuş yöntemiyle anlattı hepsi dersten çıktılar yani. Uygulama öğretmenimiz yirmi yıllık öğretmen ve bildiklerini tam olarak aktarabildiğini düşünmüyorum. En azından daha iyi başka yöntemler; sadece sunuş yöntemi değil de ne bileyim sınıfa daha çeşitli şeyler yapılabilir gibi. Monotonluktan çıkarılması gerek yani...

Şekil 2: Beklenti düzeyi farklılıklarına yönelik serpme diyagramı

Şekil 2’de yer alan serpme diyagramında ders anlatımı uygulaması öncesi ve sonrasında uygulama öğretmenlerinden beklentilerin farkı (Beklenti2-Beklenti1) yer almaktadır. Buna göre Ö3, Ö4, Ö5 kodlu öğretmen adaylarının beklenti düzeylerinde önemli düzeyde artış görülürken; Ö6 ve Ö7 kodlu öğretmen adaylarının beklenti düzeylerinde azalma görülmektedir. Bu durum için öğretmen adaylarına yöneltilen sorular ve cevapları şu şekildedir:

- Ders anlatımı uygulamanız esnasında ne yaşadınız veya ne hissettiniz ki uygulama öğretmeninizden beklentiniz düştü?

Ö6- ...Hani öğrenciler ben ders anlatırken soruyor; ‘hocam böyle olmayacak mı? şöyle olmayacak mı’ diye mesela bir arkadaşımız da ders anlatırken ben yine izin alıp devreye girdim. Uygulama öğretmeni benim ders anlattığım ortamda öğretmen ben olmama rağmen sınıfa müdahale etti. Müdahale edecek birisi varsa o da tahtadaki kişidir. Yani bu şekilde olacağını düşünüyorum.

Ö7- Yani benim beklentilerimi üniversitedeki uygulama hocalarım sayesinde oluştu. Beni yönlendirmesi, mesela ‘sesi yükselt’, ‘tahtayı düzenli kullan’ şeklinde direktifler vermesi bana ders anlatımı uygulamam sırasında fayda sağladı. Ama ben okuldaki uygulama öğretmenimden bu yardımları göremedim.

Ders anlatımı sonrasında uygulama öğretmenine yönelik beklenti düzeyinde artış görülen Ö3, Ö4 ve Ö5 kodlu öğretmen adaylarına yöneltilen sorular ve cevapları ise şu şekildedir:

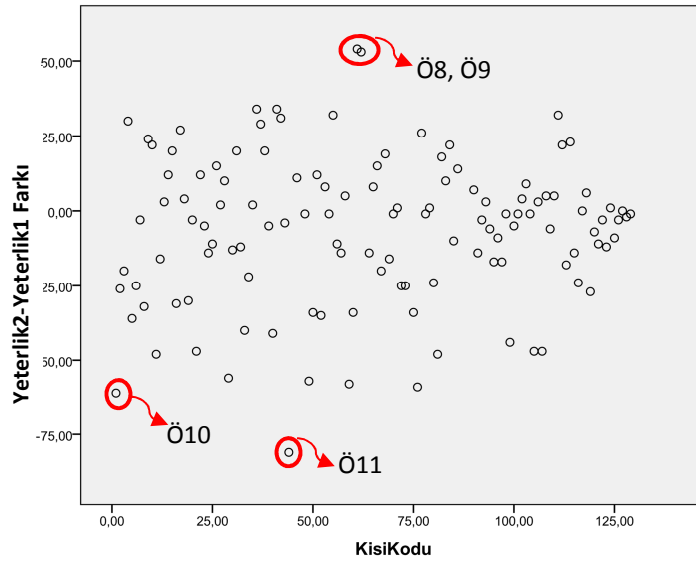
- Uygulama esnasında ne yaşadınız veya ne hissettiniz ki uygulama öğretmeninize karşı daha fazla beklenti geliştirdiniz?

Ö3- *Hep çok yardımcı oldu bize hiçbir isteğimizi kırmadı her şeyimizi kontrol etti. Ama immm (düşünüyor) yani birazcık daha bilgi verilebilirdi belki ders planlarımız konusunda. Mesela biz ders planı hazırladık, uygulama öğretmenimize verdik bu konuda ben hep bocaladım doğru mu yaptım? Nasıl yapmalıydım? gibi ... ders planımı gösterdim 'bakayım' dedi ama sonra arada kaynadı mesela.*

Ö4- *Normalde de bize ders anlatımı uygulaması dışında başka günlerde de 'hadi çıkın ders anlatın' diyebilirdi daha fazla özgüven olurdu bizim için. Çünkü o zaman hazırlıksız olarak tahtaya çıkıp birşeyler anlatma imkanı yakalayabilirdik. Ders anlatımı sonrasında bunların önemini anlayabildim.*

Ö5- *Uygulama öğretmenimiz bizi biraz serbest bıraktı açıkçası. Ama bir yıl içinde atanıp öğretmen olacağımızı düşünemedi. Ben uygulama öğretmeni olsaydım, öğretmen adaylarına dönem başında amacımızı söyler ve dönem boyunca yapacaklarımızı planlardım. Devamsızlıklara göz yummazdım...*

Ders anlatımı uygulaması sonrasında uygulama öğretmenin yeterliliği konusunda görüş değişikliği yaşayan öğretmen adaylarına ait serpme diyagramı Şekil 3'de verilmiştir. Buna göre Ö8 ve Ö9 kodlu öğretmen adaylarının ders anlatımı uygulaması sonrasında, uygulama öğretmenlerini çok daha yeterli gördükleri; Ö10 ve Ö11 kodlu öğretmen adaylarının ise daha yetersiz gördükleri belirlenmiştir.

Şekil 3: Yeterlik düzeyi farklılıklarına yönelik serpme diyagramı

- Uygulama sürecinde ne yaşadınız veya ne hissettiniz ki uygulama öğretmeninizi daha yeterli gördünüz?

Ö8- *Bu süreçte öğretmenlik yaptım. Her açıdan değerlendirmiş olabilirim. İlk başta uygulama öğretmenini beğendim, sonra sıradan geldi... Sonrasında ben anlattım... Sınıfa hakim olmak uğraş istiyor... Öğretmeni anlamaya başladım. Bu yüzden de daha yeterli olduğunu düşünmeye başladım.*

Ö9- *Aslında çok fazla etkilemedi ders anlatımı uygulamam. Ben sadece şunu gördüm; ilk başlarda öğrenciler biraz başlarına buyruklardı. Ama ben kendi ders anlatımım esnasında da gördüm ki; öğrencilere ne yaparsan yap lisede çok fazla baş edemiyorsun işin açıkçası. Biraz o yönden hak vermeye başladım uygulama öğretmenine...*

- Uygulama sürecinde ne yaşadınız veya ne hissettiniz ki uygulama öğretmeninizi daha yetersiz gördünüz?

Ö10- *Aldığımız eğitim dersleri sayesinde nelere dikkat etmemiz gerektiğini, nasıl davranmamız gerektiğini bilmeseydik, uygulama öğretmenimizden bir şey öğrenemeycektik. Kendisi herhangi bir yönlendirmede bulunmadı bize. “Kendin incele!” diyordu. ‘Ezberci eğitime karşıyız’ dediğimde mesela ‘şu an öğrencilerle uğraşan sizler değilsiniz bizleriz’ şeklinde hani iğneleyici laflar oldu. Bu da ister istemez mesleğe atılmadan böyle önyargı oluşturmamıza sebep oldu. Yani özellikle uygulama öğretmenliği becerisi yönünden oldukça eksikti.*

Bu görüşmelerin ardından, iyi bir “uygulama öğretmeni” modelini ortaya koyabilmek amacıyla öğretmen adaylarıyla odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmede yer alan sorular ve bazı cevaplar şu şekildedir:

- Nitelikli bir uygulama öğretmeni olmak için neler yapılmalıdır? Sizce nelere dikkat edilmelidir?

Ö4- *Ben öncelikle öğretmen adaylarına sorardım ne öğrenmek istiyorsunuz diye. Mesela öğretmenlik konusunda hangi kısımlarda kendini eksik hissettiği sorulabilir. Bu sayede uygulama öğretmeni ona takvilerde bulunabilir.*

Ö2- *Aynı şekilde, bende öğrencilerimi alırdım bir toplantı salonunda ‘neden staj yapıyorsunuz?’, ‘Ne yapmanız isteniyor sizden, ya da siz ne yapmak istiyorsunuz’ şeklinde sorular yöneltir bilgilendirme yapardım. Sonra mesela her derse girdikten sonra ‘Arkadaşlar sizin gözleminizle ben nasıldım?’, ‘Eksik noktalar var mıydı?’ diye sorardım. Hem bu şekilde kendimi de geliştirebilirdim.*

Ö7- *Bence ilk andan itibaren ders anlattırılmalı öğretmen adayına. Dersi izlemek, raporunu yazmak çok faydalı olmuyor, tahtada- sınıf ortamında öğrenilmesi lazım. Tabi bende uygulama öğretmeni olarak gözlemleyip düşüncelerimi söyleyeceğim kendisine. Bir de dersi mesela materyalle anlatmasını isterdim, bu tür şeylere teşvik ederdim.*

Öğretmen adaylarına yöneltilen “İyi bir öğretmen olmakla iyi bir uygulama öğretmeni olmak arasında bir ilişki var mıdır?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir:

Ö3- *İlişki vardır kesinlikle. İyi bir öğretmen alanına hakimdir, derslerinde rahat olur bu yüzden. Ancak uygulama öğretmenliği yönü iyi değilse, bizim orada oluş amacımızı unutarak kendisinin denetlendiğini hissedebilir ve bu da öğrenciler önünde hata yapmasına neden olabilir.*

Ö5- *Olabilir aslında ama şöyle düşünüyorum ben iyi bir öğretmen olsam bile uygulama öğretmeni olmayı kabul etmem açıkçası. Sorumluluk almam. Bence çok büyük bir sorumluluk, bu sorumluluğu almak yerine, kendi öğrencilerime zaman ayırmak isterdim.*

Ö6- *Mutlaka ilişkili. Ancak biz oraya gittiğimiz için hocanın değişmesini asla kabul edemem. Yani yapmadığı bir şeyi biz geldiğimiz için yaparsa..., neyse o olmalı aslında, orda stajyer öğretmenler geldiği için aslında olmadığı bir*

öğretmen rolü oynamak da iyi bir şey değil. İyi bir uygulama öğretmeniye zaten alanında da iyidir ve bunu biz öğretmen adaylarına yansıtabilir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının uygulama okullarındaki ders anlatma uygulamasının onların beklentileri ve uygulama öğretmeniye yeterli görme düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemektir. Ders anlatımı uygulaması öncesinde veri toplama aracının uygulanması sonucu elde edilen bulgulara göre; süreç başında öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerini beklediklerinden daha fazla yeterli buldukları görülmüştür. Aynı durum, ders anlatımı uygulaması sonrasında da gözlenmektedir. Buna göre, öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinden genel memnuniyeti göze çarpmaktadır. Genel eğilim bu yönde yapılan görüşmelere göre, bu durumu yansıtmayan bazı durumlarla karşılaşmıştır. Buna göre, öğrencilerle ilgilenilmemesi, derslerin tek düze geçmesi, farklı öğretim yöntem- tekniklerinden faydalanılmaması konusunda uygulama öğretmenlerinin, beklentilerini karşılayamadığını ifade eden öğretmen adayları mevcuttur.

Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer sonuç, öğretmen adaylarının ders anlatımı uygulaması sonrasında uygulama öğretmenlerinden beklentilerinin azalması olmuştur. Bu durumun nedeni yapılan görüşmelerde, ders anlatımı sırasında uygulama öğretmenlerinden yeterli desteği alamamaları ve sınıf ortamında –en azından ders anlatımları esnasında- bir öğretmen olarak görülmemeleri şeklinde belirtilmiştir. Kurt-Erhan (2016)'ın çalışması da bu durumu destekler niteliktedir. Buna göre öğretmen adayları, kendilerinin uygulama öğretmeni tarafından misafir ya da abla olarak değil öğretmen olarak görülmeleri şeklinde beklentilerinin olduğunu dile getirmişlerdir.

Genel eğilimin bu yönde olmasına rağmen bazı öğretmen adaylarının beklenti düzeylerinde artış görülmektedir. Özel olarak bu durumun nedeni sorulduğunda uygulama öğretmeninden göremedikleri rehberliğin, daha sonraki süreçte karşılına sorun olarak çıkması ilk göze çarpan nedendir. İlk ders anlatımı tecrübelerinde yaşadıkları tedirginliği uygulama öğretmeniye kendilerine yeterince fırsat tanımamasına bağlayan öğretmen adayları bu yönde daha fazla beklenti geliştirmişlerdir. Öğretmen adaylarında gelişen bir diğer beklenti daha sıkı ve denetimli bir staj uygulaması olarak göze çarpmaktadır.

Öğretmen adaylarının ders anlatımı uygulaması sonrasında uygulama öğretmenlerini daha az yeterli gördükleri elde edilen bir başka sonuçtur. Peki 40 dakikalık bir ders anlatımı neden uygulama öğretmeniye daha az yeterli olarak görülmesine yol açmıştır? Bu soruyu yönelttiğimiz öğretmen adaylarından gelen cevaplara göre; uygulama öğretmenlerinin kendilerine yeterince rehberlik etmemesi, öğretmen adaylarına yönelik olumsuz tutumları ve “uygulama öğretmenliği” becerisi eksikliği üzerinde durulmaktadır. Kendi teorik bilgilerine bu süreç içerisinde yeni bilgilerin eklenmemesini de bir neden olarak göstermektedirler. Koki (1997) çalışmasında, burada ortaya çıkan görüşlere paralel olarak uygulama öğretmeniye olması gereken temel özellikleri “alternatif öğrenme yöntemlerine ve öğrenci başarısını etkileyen öğretme- öğrenme stillerine sahip olma; uygulama öğretmenliği süreçlerini kullanabilme becerisine sahip olma ve öğretmen adayının gelişmesini kolaylaştıran, onların sosyal ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılayabilecek etkili iletişim becerilerine sahip olma” olarak sıralamıştır.

Ders anlatımı uygulaması sonrasında uygulama öğretmenlerini daha yeterli gören öğretmen adayları da mevcuttur. Bu adayların yorumlarında öne çıkan noktalardan en önemlisi, sınıf ortamında ders anlatma tecrübesini yaşamaları sonrasında öğretmeni ve öğretmenliği daha iyi anlayabilmeleri olmuştur. Bu konuda görüş bildiren öğretmen

adaylarının ifadelerine göre, sınıfa hakim olmanın gerçekten zor olduğu ve bu nedenle öğretmeni anlamaya başladıklarını söylemesi bu durum için bir göstergedir.

Öğretmen adaylarının, uygulama öğretmenlerinden beklenti düzeyleri ders anlatımı uygulaması öncesi ve sonrasında uygulama öğretmenin cinsiyetine göre farklılaşmamıştır. Ancak uygulama öğretmeni yeterliliği konusunda ders anlatımı sonrasında kadın öğretmenler lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Buna göre, uygulama okullarında yaşanan staj tecrübesinde kadın öğretmenlerin daha etkili olduğunu söyleyebiliriz. Buna rağmen yapılan görüşmelerde cinsiyete yönelik hiçbir söylem bulunmaması dikkat çekicidir.

Öğretmen adaylarına iyi bir “uygulama öğretmeni” modelini belirleyebilmek adına yöneltilen sorularda, ideal uygulama öğretmene yönelik bazı görevler tanımlanmaktadır. Buna göre, uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarıyla stajın ilk anından itibaren ilgileniyor olması, bir plan çerçevesinde tüm etkinliklerin tamamlanması ve rehberlik yapmaları beklenmektedir. Burada dikkat çeken en önemli nokta öğretmen adaylarının alan bilgisine yönelik herhangi bir söylemde bulunmadan, öğretmenlik uygulamasını yalnızca mesleki tecrübe olarak görmeleridir. Bu durum esasen, eğitim fakültelerinde yetişen öğretmen adaylarının kendilerini öğretmenlik uygulaması konusunda daha eksik gördükleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Yapılan görüşmelerde, öğretmen adaylarına yöneltilen bir diğer soru olan “İyi bir öğretmen olmakla iyi bir uygulama öğretmeni olmak arasında ilişki var mıdır?” sorusuna karşılık verilen cevaplarda bu tür bir ilişkinin varlığı konusunda hemfikir olduğu görülmektedir. Burada öğretmen adaylarının uzlaştığı nokta, uygulama öğretmenlerinin davranışlarının doğallığını koruması ve öğretmen adaylarının bulunduğu sınıf ortamında gerçek performansını sergileyebilmesidir. Bu durum, öğretmen adaylarının gerçek gözlem yapmaları ve uygulama öğretmenlerini rol-model olarak almaları bakımından oldukça önemlidir.

5. ÖNERİLER

Bu çalışmada elde edilen en önemli sonuçlardan biri, öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinden yeterli rehberliği alamadıklarını belirtmeleri olmuştur. Bu durum için alınabilecek önlemlerden biri “Uygulama Öğretmeni Yetiştirme Programları” olabilir. Öğretmen yetiştirmek kadar uygulama öğretmenin yetiştirilmesi de giderek önemli hale gelmektedir. Uygulama öğretmenlerinin, öğretmen adaylarına rehberlik etmesi ve gerçek anlamda mentorluk kavramının oluşabilmesi için bu eğitim bir ihtiyaçtır. Çalışma kapsamında ele alınacak bir diğer sonuç; öğretmen adaylarının ders anlatımı uygulamalarının kendileri için çok önemli bir deneyim olmasına rağmen bu deneyime dair yeterli desteği alamamalarıdır. Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında, konu anlatımlarının dönem boyunca bir defaya mahsus olarak değil, küçük etkinliklerle başlayarak tam bir ders anlatımına doğru aşamalı bir şekilde ilerlemesi öğretmen adaylarının bu tecrübeyi daha sorunsuz atlatmasını sağlayabilir.

Öğretmen adaylarının meslek hayatlarına atılmadan önce lisans eğitimleri esnasında yaşayacakları ders anlatımı deneyiminin gerçek sınıf ortamında gerçekleşmesi son derece önemli olmasına rağmen, bu deneyimin onların cesaretlerini kırarak bir deneyim olmasının engellenmesi gerekmektedir. Bu nedenle lisans eğitimi sırasında verilen diğer eğitim derslerinde öğretmen adaylarının yeteri kadar sınıf yönetimi ve ders anlatımı tecrübesini yaşamalarının sağlanması önerilmektedir.

Bu çalışmanın sonrasında yapılacak çalışmalara, öğretmen adaylarının meslek hayatlarına atıldıkları sürecin izlenerek, “öğretmenlik uygulaması” dersinin çıktıları ile ilişkilendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbitt, J. T. (2011). Measuring Technological Pedagogical Content Knowledge in Pre-Service Teacher Education: A Review of Current Methods and Instruments. *Journal of Research on Technology in Education*, 43(4), 281-300.
- Arnold-Rogers, J., Arnett, S., & Harris M. B. (2008). Mentoring New Teachers in Lenoir City, Tennessee. *Delta Kappa Gamma Bulletin*, 74(4), 18-23.
- Balkar, B. ve Şahin, S. (2015). Yeni Bir Öğretmen Yetiştirme Yaklaşımı Olarak Göreve Başlatma Programı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1).
- Evans, C., Williams, J. B., King, L., & Metcalf, D. (2010). Modeling, Guided Instruction and Application of UDL in a Rural Special education teacher preparation program. *Rural Special Education Quarterly*, 29(4), 41-48.
- Gökçe, E. ve Demirhan, C. (2005). Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Bir Yaklaşım mı Yoksa Geleneksel Bir Anlayış mı? *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2),187-195.
- Gültekin, M., (2006). *Öğretmen Adayları ve Öğretmenler İçin Öğretmenlik Uygulaması Kılavuzu*. Ed: Gültekin, M. 4. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Hacıoğlu, F. ve Alkan, C. (1997). *Öğretmenlik Uygulamaları, Öğretim Teknolojisi*, İstanbul, Alkım Yayınevi.
- Kiraz, E. (2002). Öğretmen Adaylarının Hizmet Öncesi Mesleki Gelişiminde Uygulama Öğretmenlerinin İşlevi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(1), 183-196.
- Kiraz, E. (2003). Uygulama Öğretmeni Yeterlilik Ölçeği: Ölçü Aracı Geliştirme Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (4), 387- 400.
- Koki, S. (1997). *The role of teacher mentoring in educational reform*. PREL Briefing Paper. Honolulu, Hawaii: Pacific Resources for Education and Learning.
- Köksal, D. (2008). *Yabancı Dil Eğitimi Bölümleri İçin Teoriden Pratiğe Öğretmenlik Uygulaması*, (Ed. Dinçay Köksal). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kurt-Erhan, G. (2016). Matematik Öğretmen Adaylarının Okul Deneyimi Dersine Yönelik Beklentileri Nelerdir? *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (3), 279- 289.
- Massachusetts Eğitim Bölümü [Massachusetts Department of Education] (2001). *Guidelines for Induction Programs*. [<http://www.doe.mass.edu/educators/mentor/induct.pdf> adresinden 14 Şubat 2017 tarihinde erişilmiştir].
- Nalumansi, G. (2011). *Perceptions of Mentor Teachers in a Professional Development School*. Dissertation Thesis, Program In Curriculum And Instruction, Loyola University Chicago.
- Özkılıç, R., Bilgin, A. ve Kartal, H. (2008). Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 7(3), 726- 737.

- Scheetz, J., Smeaton, P., Waters, F. H., & Lare, D. (2005). Mentoring in a PDS program: What is in it for me? *Kappa Delta Pi Record*, 42(1), 33-37.
- UCCSTeach. (2014). Mentor Teacher Training Handbook. University of Colorado Springs.
http://www.uccs.edu/Documents/CAEP/Standard%202/Mentor%20Teacher%20Training%20Handbook_2014-5-16.pdf
- Yeşilyurt, E. ve Semerci, Ç. (2011). Uygulama Öğretmenlerinin Öğretmenlik Uygulaması Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-23.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.